

ENKELE (PRIVÉ) OPMERKINGEN VAN EEN RIJKSACCOUNTANT MET BETREKKING TOT HET WETSONTWERP ACCOUNTANTS M.K.B.

door P. Smit

In het extra nummer van de „Accountant-Adviseur” (een gemeenschappelijke uitgave van de Nederlandse Orde van Accountants en de Algemene Vereniging van Accountants) wordt in de „Visie van de redactieraad” over de functies van de twee „categorieën” accountants het volgende vermeld.

„De *registeraccountant* richt zijn controle-arbeid door gebruikmaking van een eigen controletechniek op de juistheid en de volledigheid van de administratieve uitkomsten en tracht als sluitstuk van zijn werkzaamheden te komen tot de juistheidsverklaring ten behoeve van de ondernemer en het open maatschappelijke verkeer”.

„De *accountant m.k.b.* heeft een *andere* functie met een *eigen* inhoud. Hij richt zijn werkzaamheden op het verschaffen van een zo betrouwbaar mogelijk beeld ten behoeve van de ondernemer en het gesloten verkeer. Hij zal niet verder kunnen komen en ook niet verder behoeven te komen dan tot een aanvaardbaarheidsverklaring. Daarmee kan hij echter volkomen voldoen aan de behoefte van het bedrijfsleven in het midden- en kleinbedrijf”.

In deze twee alinea's komt een controlerend aspect naar voren, dat kennelijk door de redactieraad als het wezenlijke van de functie wordt gezien. Immers, bij het daarna besproken adviserend aspect wordt gesproken van „binnen het kader van zijn functie”. Bij de *registeraccountant* zou het gaan om de *juistheidsverklaring* ten behoeve van de *ondernemer* en het *open maatschappelijke verkeer*, bij de *accountant m.k.b.* om een *aanvaardbaarheidsverklaring* ten behoeve van de *ondernemer* en het *gesloten verkeer*.

Voor de *ondernemer* zou de *registeraccountant* dus moeten en kunnen instaan voor de juistheid, de *accountant m.k.b.* voor een aanvaardbaarheid van de uitkomsten van de administratie, waarvan de jaarrekening de belangrijkste uitingvorm is. Heeft de ondernemer voor zichzelf behoefte aan zo'n waarborg door derden? Is zijn organisatie groot en gedifferentieerd en kan hij een adequate organisatie (interne controle) scheppen, dan kan hij *voor zich zelf* op de juistheid van de jaarrekening vertrouwen. Daar is geen controle van buiten voor nodig. Is een adequate interne controle onmogelijk (en dat zal veelal het geval zijn bij de ondernemingen uit het midden- en kleinbedrijf), dan kan in principe alleen de ondernemer zelf door eigen handelingen en toezicht (daarbij eventueel geholpen door een interne of externe administratief geschoolde kracht) de juistheid van de jaarrekening vaststellen. Aan een controle van buitenaf heeft hij daarvoor niets. Met een verklaring van aanvaardbaarheid schiet hij ook niets op. Blijken eigen handelingen en toezicht door de omstandigheden, waaronder de ondernemer moet werken, onvoldoende, dan zal hij de onzekerheid omtrent de jaarrekening moeten aanvaarden. Van derden zal hij alleen iets kunnen verwachten m.b.t. hulp bij of een advies over de organisatie van eigen werkzaamheden en toezicht. Dat is echter een advies- en geen controlefunctie voor die derde.

De *registeraccountant* zou zijn verklaring afgeven ten behoeve van het open maatschappelijke verkeer, de *accountant m.k.b.* voor het gesloten verkeer. De vraag of de fiscus tot het open of gesloten verkeer of wellicht tot geen van beide

behoort, is in het kader van dit onderwerp van geen belang. De accountantsverklaring, die in het verkeer wordt gebracht, geldt tegenover een ieder; daarbij moet in acht genomen worden, dat zij is opgemaakt overeenkomstig de in dat verkeer aanvaarde normen.

Wanneer de registeraccountant tot een goedkeurende verklaring ten aanzien van de commerciële jaarrekening kan komen, dan houdt dat voor de fiscus een relevante garantie in t.a.v. de volledigheid. De waarderingskwesaties blijven dan over. Fiscaal zijn de grondslagen veelal anders dan in de jaarrekeningen, waarvoor de verklaring wordt afgegeven, zijn toegepast. Daardoor behoeven geen moeilijkheden te ontstaan.

Een deel van de cliënten van de registeraccountants behoren tot de ondernemingen, waarvan de grootte en de organisatie niet zodanig zijn en veelal ook (of nog) niet kunnen zijn, dat een goedkeurende verklaring kan worden afgegeven. Dat houdt dus in, dat een deel van de arbeid van de registeraccountants geschiedt in en ten behoeve van ondernemingen in het „midden- en zelfs wel kleinbedrijf”, m.a.w. hetzelfde deel van het bedrijfsleven, waarvoor nu aan de accountant m.k.b. wordt gedacht.

De *accountant m.k.b.* zou, als vermeld, zijn verklaring voor het gesloten verkeer afgeven. Als ik het goed begrepen heb, denken de eerder vermelde organisaties aan alle financieel belanghebbenden, voorzover niet behorend tot de z.g. kapitaalmarkt. Daar deze in het algemeen ook niet als „financieringsinstrument” voor dit soort bedrijven in aanmerking komt, is deze uitzondering niet erg belangrijk. Of de fiscus er al of niet toe gerekend wordt, gesteld moet worden dat de fiscus aan een aanvaardbaarheidsverklaring niets heeft, omdat de mate van aanvaardbaarheid niet kan worden bepaald.

Wanneer een registeraccountant geen goedkeurende verklaring zonder meer kan afgeven, kan hij dat doen met een voorbehoud. Uit de omschrijving van dat voorbehoud moet de draagwijdte duidelijk blijken en deze mag niet zo groot zijn dat de goedkeuring daardoor zinloos wordt.

Een z.g. aanvaardbaarheidsverklaring zal vrijwel nimmer en zeker niet in principe een goedkeurende verklaring met voorbehoud kunnen zijn. Dan blijft over, naast een afkeurende verklaring (maar daar hoeven we niet verder over te spreken) een z.g. niet-goedkeurende, een non-opinionverklaring. Een aanvaardbaarheidsverklaring suggereert meer, maar m.i. ten onrechte. Elke accountant behoort voor dit soort ondernemingen in niet mis te verstane bewoordingen duidelijk te maken, dat en waarom hij niet in staat is iets doeltreffends over de juistheid, de betrouwbaarheid, de aanvaardbaarheid te vertellen. Dan wekt hij nergens meer vertrouwen, dan gerechtvaardigd is. De accountant, hetzij register- of m.k.b., zal zijn cliënt moeten leren, dat zijn aantrekking in deze gevallen bij de fiscus niet die verwachtingen wekt, waarvoor hij om zijn bijstand verzoekt. Want laten we ons dienaangaande niets wijs maken, als er geen belastingen waren, waarvoor een bij de ondernemer niet aanwezige kennis noodzakelijk is, *een zeer groot deel van de onderhavige ondernemers* zou er niet over peinen een in dat opzicht deskundig geachte adviseur aan te trekken.

Uit het voorgaande valt reeds te concluderen:

a. Voor de *fiscus* heeft de goedkeurende verklaring van de *registeraccountant*, betekenis t.a.v. de volledigheid van de jaarrekening. Wat de juistheid betreft, weet de fiscus, dat de waarderingsgrondslagen andere dan de fiscale kunnen zijn.

De registeraccountant zal, wanneer hij niet verder dan een non-opinionverklaring kan komen, dit duidelijk in zijn rapporten (en bij de aangiften) tot uitdrukking moeten brengen. De aanslagregelende en controlerende instanties van de belastingadministratie zijn deskundig genoeg om het rapport en de aangifte op hun waarde te beoordelen.

b. Voor de fiscus heeft een aanvaardbaarheidsverklaring van de accountant m.k.b. ten hoogste de betekenis van de non-opinionverklaring, hierboven bedoeld. Dan zullen de desbetreffende rapporten en aangiften dit echter duidelijk tot uitdrukking moeten brengen. Of de nu tot accountant m.k.b. te vormen aanwezige groep van adviseurs *in het algemeen* de kennis heeft om het dan vereiste te presenteren, waag ik te betwifelen.

Gesteld, dat deze twijfel ongerechtvaardigd is en deze accountants m.k.b. in staat zijn te komen tot een verklaring, die dezelfde waarde heeft als de non-opinionverklaring van de registeraccountant, dan zitten we met betrekking tot de regeling van het accountantswezen weer in de mist. Derden (w.o. de fiscus) kunnen dan aan het feit, dat een verklaring (rapport) over een midden - kleinbedrijf wordt afgegeven door een registeraccountant of een accountant m.k.b. geen verschillende betekenis hechten op grond van de wettelijke regelingen. We zijn dan weer even ver als we vroeger waren. Daarmee is m.i. het wetsvoorstel veroordeeld. De indiener moge een ander doel voor ogen gehad hebben, de belanghebbende adviseurs verwachten en wensen niets anders dan beschouwd te worden als deskundigen op wier mededelingen vertrouwd kan worden. *Zij willen controleurs zijn.* De belanghebbende ondernemers en derden (w.o. de fiscus) kunnen objectief niets meer vaststellen over hun adviseurs dan vroeger. Er is maar een schijnscheiding tussen hoger- en middelbaar of lager gequalificeerden.

Dat is een wat trieste conclusie, want er is wezenlijk behoefte aan een zinvolle regeling.

De hierbovenbedoelde behoefte is er ook, omdat er naast „goede” ook „slechte” beoefenaren van het in dit artikel aan de orde zijnde vakgebied zijn. Met „goed” en „slecht” denk ik aan bekwaamheid en aan betrouwbaarheid. Mijn ervaring leert me, en ik meen dat ik hiermede niet mijn ambtsgeheim schend, dat er onder alle categorieën van beroepsgenoten te velen falen. Van hen, die op dit vakgebied een „vertrouwensfunctie” vervullen wordt meer dan kennis vereist. De mentale instelling is, wellicht wat overdreven gesteld, somtijds belangrijker dan de met welk diploma dan ook gequalificeerde kennis.

Dat er zodoende totaal ongeschikt te achten figuren optreden is een nadeel voor de wel geschikten in de eerste plaats, maar daarnaast voor de cliënten en voor derden belanghebbenden (i.c. ondermeer de fiscus). Een „sanering” wat betreft de registeraccountant zou mogelijk zijn via de Raad van Tucht. Gezien de publiekrechtelijke status zouden klachten m.i. ook door de fiscus ingediend kunnen worden met opheffing van geheimhoudingsplicht. De toetsingsnormen zijn naar mijn mening in voldoende mate aanwezig. Deze ontbreken bij de groepen, waaruit de accountants m.k.b. moeten voortkomen, terwijl het wetsvoorstel ze nergens stelt.

Ik meen, dat het wetsvoorstel niet ingediend had moeten worden, nu niet terzelfdertijd ook een regeling voor de belastingconsulent werd voorgesteld. In de eerste plaats komen ook daar „goede” tot „slechte” in alle gradaties voor. In de tweede plaats echter, vele goede belastingconsulenten doen daarnaast of in het kader van die beroepsuitoefening het werk, waarvoor het wetsvoorstel aan de

accountant m.k.b. denkt. Omgekeerd beschikken vele op het administratief adviesgebied werkenden over de kundigheden van een bekwame belastingconsulent. Wat moeten die belastingconsulenten nu doen als het wetsvoorstel wet wordt? Wat ze ook beslissen, de verwarring en chaos wordt stellig niet minder dan nu al het geval is.

Ik zou willen eindigen met kort weer te geven, wat er m.i. dient te gebeuren. Ik kan mij voorstellen, dat de honger naar de titel (in een of andere vorm) van accountant bijna niet te stillen is. Toch moet dat gebeuren, maar niet op de nu gevraagde manier. *Ieder* zal moeten leren, dat de titel accountant (registeraccountant) in principe gereserveerd moet blijven voor hen, die door hun opleiding etc. gequalificeerd zijn om te kunnen *controleren* ten behoeve van derden en die dan een relevante verklaring kunnen afgeven. De beoogde accountant m.k.b. kan dat nooit; is dat wel zo, dan hoort hij thuis bij de registeraccountants. Waarom zou deze adviseur zich toch geen *administratieconsulent* en wanneer hij tevens belastingdeskundige is, *belasting- en administratieconsulent* noemen?

Ik zie die weerzin tegen het missen van het woord accountant in de titel o.m. in het ontbreken van de kennis van wat administratie wel inhoudt. Men denkt te veel aan boekhouden sec. Die onderschatting moet bestreden worden én bij de betreffende adviseurs zelf én bij het belanghebbende publiek. Daarnaast moet dit publiek duidelijk gemaakt worden, dat deskundige derden en vooral de fiscus heus niet die betekenis hechten aan de betiteling accountant, die men denkt.

Als men bij voorbeeld het gebeuren rond de voorbereiding van de invoering van de nieuwe omzetbelasting van nabij heeft medegemaakt, dan komt men tot de volgende gedachten:

1. Laat deze groep adviseurs zich onthouden van „would be” accountancy.
2. Laten zij zich werpen op alle problemen op het gebied van boekhouden, maar vooral ook op die van organisatie, van kostprijs- en verkoopprijsbepalingen en van financiering.
3. Laten zij vooral de fiscale problemen voor hun cliënten bekijken.
4. Laten zij tenslotte, wanneer zij voelen, dat deze problemen hun kennis en kunde te boven gaan, hun cliënten vooral *tijdig* adviseren de betreffende problemen voor te leggen aan belastingconsulenten, registeraccountants, organisatieadviseurs en (of) adviseurs op allerlei andere gebieden.

Dan hebben ze voor dit „deel” van het bedrijfsleven meer betekenis, dan die quasi glans van een controlerend accountant. Zij missen nu eenmaal de kennis van de registeraccountant. Zij halen hun eigen waarde naar beneden, als ze blijven haken naar een titel, als die van registeraccountant 2e soort.

Beter een eersterangs administratieconsulent dan een tweederangsregisteraccountant.